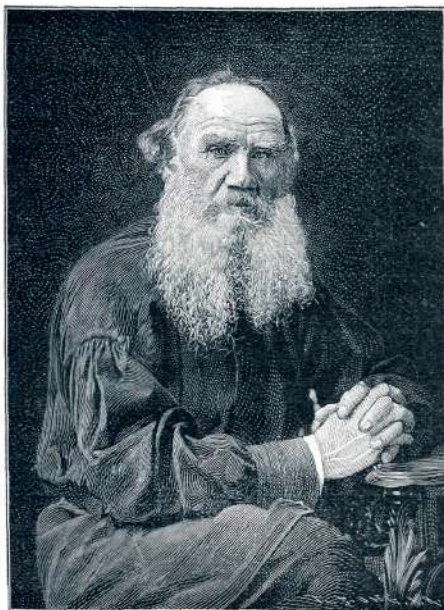

obupa in v takih trenutkih se ji iztrgajo iz prsi vzkliki, ki zvene kot bogokletstvo. V takih trenutkih bi hotela „nebo pretresti s svojimi protesti“ in ognjene strele spuščati pred božji prestol, slednjič pa prizna s solzami v očeh svojo vero, ozre se na modro z zvezdami posejano nebo ter zapiše s krvjo svojega srca: „Solze so mi tekale iz očesa kot toča srebrna, dokler nisem z glasom, ki je pretresal mojo dušo, rekla: in vendar je on gori! Jaz ga čutim!“ Na nekem drugem mestu moli duša pesnikinje in prosi, „da bi mogla biti kaplja na obleki božji“, ne da bi zase uživala nebesa, ampak da bi tresoča se pred tvojim veličastvom bila tolažilna solza za našo zemljo.

Marija Konopnicka je živel in delovala v najtežavnejših časih poljskega naroda. Nastopila je takoj po krvavi vstaji leta 1863., ki je potlačila duha poljskega naroda in mu odvzela svežost in pogum bolj kot katera druga zgodovinska nesreča. Na političnem polju je zavladovalo najhujše

† LEV NIKOLAJEVIČ TOLSTOJ

preganjanje in na kulturnem polju je zavladovalo geslo „pozitivnega dela“. Vsak naj skrbi zase in gleda, da se kolikor mogoče obogati, vsak idealizem in vsako višje stremljenje naj se pa odloži. Doba tega suhoparnega materializma se imenuje na Poljskem „doba pozitivizma“.

Tu je posegla vmes predvsem Konopnicka s svojim neizčrpljivim idealizmom in globokim čuvstvom. Sienkiewicz je odprl poljskemu narodu v svojih romanih zlate zakladnice slavne preteklosti. Konopnicka je pa obrnila njegovo pozornost na tiho in trpeče ljudstvo. Tako je slednjič bila premagana doba hladnega pozitivizma, mladina je spet pričela kipeti in se navduševati in duša poljskega ljudstva se vzbuja. To je v veliki meri zaslug Konopnicke.

Najkrasnejše delo Konopnicke je labodja pesem, ki ima naslov „Gospod Balcer v Braziliji“. To delo se lahko meri z „Gospodom Tadejom“ Mickiewicza. Za predmet ima tragedijo kmetkega izseljevanja v Brazilijo. Škoda, da nimamo o Konopnicki še nobenega obširnejšega životopisa (nekaj je o njej pisal dr. Prijatelj) in da nimamo nobenega njenega umotvora prevedenega na slovenski jezik.

† Lev Nikolajevič Tolstoj.

V nedeljo 20. novembra je raznesel brzojav po vsem svetu, da je preminul eden največjih duševnih velikanov, ki je mnogo desetletij vladal nad duhovi človeštva in vrezal svoj pečat v umetniško tvorjenje človeškega duha — Lev Nikolajevič Tolstoj.

Razdeljena so mnenja, kar zadeva njegovo filozofsko, versko in нравno naziranje, in mi mu v tem ne moremo prirediti. Ves svet ga pa slavi, brez razločka narodnosti, vere in političnega naziranja, kot enega prvih slovstvenih veleumov sveta in ime pisatelja „Ane Karenine“ in „Kreutzerjeve sonate“ bo ostalo nepozabljeno med človeškim rodom.

V prihodnjem letniku prinesemo o njem daljšo razpravo.

6008

Slovenska jubilejna razstava v Ljubljani, prirejena v proslavo cesarjeve osemdesetletnice v Jakopičevem paviljonu, si je stavila za nalogo, pokazati razvoj slovenske upodabljajoče umetnosti zadnjih 80 let. Že zdavnaj je bilo potrebno podati našemu občinstvu priliko, da vidi svoje umetnike zbrane in razvrščene, ker se s tem najkrepkeje vzbudi zanimanje in tudi umevanje za slikarstvo. Obenem pridejo tudi moderni, ki jih občinstvo po veliki večini še vedno odklanja, šele poleg starih do veljave, kajti le kdor starih ne pozna, more mlade brezpogojno obsoditi. Da se je ta misel ostvarila, gre zaslugi g. Jakopiču. — O razstavi sami bomo govorili prihodnjič.

0960

Naše gledališče.

Letošnja gledališka sezona se je otvorila s predstavo Medvedove žaloigre „Kacijanar“. Bil je to čin pietete do našega velikega pesnika. Že z ozirom na lepi jezik in na domoljubno vsebino je vredna, da se je igrala. Obisk je bil velik, igranje pa ni zadovoljilo. Glavna napaka je bila, da naše gledališče nima sil za junaške vloge.

Dalje se je predstavljalo doslej: Gerhart Hauptmann: „Hanice pot v nebesa“, dramatična poema v dveh delih s petjem in godbo. Videli smo jo samo eno nedeljo popoldne in se ni več ponavljala, dasiravno se je igralo za naše razmere jako dobro in je vsebina pretresljiva. Edina pomanjkljivost je bila, da našemu gledališču za tako predstavo primanjkuje uprizorilnih sredstev. Tej drami se je dodala burka v enem dejanju „V civilu“, spisal Gustav Kadelburg. Tej burki se mora odreči vsaka umetniška vrednost. Njena edina privlačna sila je nekaj grotesknih komičnih prizorov. Bolestnost se je pretiravala včasih, da je postala skoraj neokusna. Videli smo menda prvič v našem gledališču neko madžarsko dramo. Bila je to drama v štirih dejanjih „Tajfun“, katero je spisal Melhijor Lengyel. Predstavlja nam Japonce v Evropi in je po svoji vsebini domoljubna tendenca, razvita do skrajnosti. Igralo se je dobro in drama sama je zanimiva. Dalje smo videli prizore iz ruske revolucije, namreč tragedijo v štirih dejanjih „Moloh“, katero je spisal Lev G. Birinski. Ta drama se je uprizorila v zadnjem času po raznih nemških in slovanskih odrih. Ponekod jo je kritika ostro napadala, češ da je presurova in ima preveč revolucijsko tendenco. „Lokalna železnica“, katero je spisal Ludovik Thoma, je zabavna saloigra, ki ima nekaj jako komičnih momentov in značajev. Nudila je prijetno zabavo. „Punčika“, dramska slika v enem dejanju, katero je spisala Božena Vikova-Kometicka, ima zopet tendenčno vsebino. Njen predmet je žensko vprašanje. Isto se mora reči o drami „Neznanka“ (La femme X),

katero je spisal François Bisson. Nerazumljivo nam je, kako je mogla naša dnevna kritika pisati, da je ta drama brez globlje duševne vsebine in zmisla. Razpravlja namreč vprašanje, zakaj pade ženska, in pride do zaključka, da je njene padca vedno kriv kak moški. Kadar stopi ženska na napačno pot in se hoče vrniti, je moški ne sme odbiti, ampak ji mora podati prijazno roko. Drugače pada vedno bolj in propade popolnoma. Artur Schnitzlerjeva drama v treh dejanjih „Ljubimkanje“ kaže žalostni izid takozvanega ljubimkanja. Učinkuje močno na živce, a nima globljega zmisla. Herman Sudermannov „Fric“, drama v enem dejanju, ima za predmet staro resnico, da jabolko ne pade daleč od jabolane. V svojem razvoju ima nekaj pretresljivih momentov. Igra „Zakonske metode“, spisala Maurice Hennequin in Pierre Weber ni zaslužila, da je prišla na oder. Vsebina te burke je, da je ženska vedno enaka in vedno ničvredna, naj se ravna z njo tako ali tako. Prevedel je to burko Vladimir Levstik. Podobna sodba se mora izreči o drugi burki istega pisatelja: „Sladkosti rodbinskega življenja“. Al. Engel in Jul. Horst: „Svet brez moških“ je burka, ki ima za predmet „Das ewig Weibliche“.

Večjo in pomenljivejšo stvar smo videli zopet v zadnjem času. Igrala se je drama „Ekvinokcij“ največjega hrvaškega dramaturga Iv. pl. Vojnoviča. Ta drama ima mnogo silnih prizorov. Lepa je tragična postava stare Jele, ki se vse življenje v boju s trdo usodo pokori za svoj greh. Vendar se mi zdi, da njej nekaj manjka do popolno harmoničnega zaključka. Jelin zapeljivec Niko Marinović ni bil tako kaznovan za svoje zločine, kakor bi pravičnost zahtevala in kakor smo videli na Jeli. Zločin in kazen nista v vsej drami enako harmonično izpeljana.

Kar zadeva igranje samo, ne moremo biti z njim toliko zadovoljni, kakor smo lahko vsaj povprečno z repertoarjem. Dramatična umetnost je pri nas še v povojih. Prišli nismo še čez meje povprečnega diletantizma. Naše osobe nikakor ne odgovarjajo oni višini, na kateri bi mi radi videli prvo in največje slovensko gledališče, ki bi moralo biti ognjišče te umetnosti za ves narod. Pri nas cvete samouštvo na vseh poljih, zlasti pa še na tem. Samouk pa more biti samo v izrednih slučajih res umetnik. Kakor ne more biti slikar, kdor ni videl drugačnih slik, kakor svojih, in ne more biti pesnik in pisatelj res umetnik, ako se je sam ali od svojih enakih tovarišev učil pisati in ni čital drugačnih spisov, kakor svojih in svojih pisateljev, tako tudi ne more biti glediški umetnik, kdor ni videl drugačnih vlog, kakor svojih in svojih tovarišev.

Za razvoj naše dramatične umetnosti bi bila potrebna v Ljubljani dobra dramatična šola in potem bi se morali nadarjenejši umetniki pošiljati v daljšo izobrazbo v tujino. Pozneje bi se jim pa morala v domovini zagotoviti primerna eksistenca.

Velike zmožnosti ima gospodična Winterova. Da ni mogla pogoditi mirze in trde grofice Katarine v Kacijanarju, ni njena krivda. Gospa Danilova je nadarjena in izurjena igralka, ki je v stari Jeli stala popolnoma na umetniški višini. Jela in Hanica sta bila morda najboljša značaja v dosedanjih letošnjih predstavah. Šetrljova ugaja popolnoma. Slovenski jezik ji ne dela nobene posebne težave, nekoliko tuja barva izgovarjave se popolnoma prezre v očigled dobrega igranja. Šimáček je bil v svoji prvi vlogi v Kacijanarju slab in to mu je morda pokvarilo ugled. Pozneje je bil pa veliko boljši. Verovšku se ne more odrekati talenta. Njegov nastop v gotovih vlogah je izboren, želeli bi mu pa včasih nekoliko več marljivosti. Nučič ima prijeten glas in nastop, je vesten in marljiv, toda talenta nima veliko. Morda bi pa

s svojo marljivostjo še lahko kaj dosegel, ako bi nekoliko potoval po svetu in študiral drugod. Skrbinšek je marljiv človek, igra v realističnem slogu, ki se včasih nekoliko preživo odbija od igranja drugih oseb. Naša dnevna kritika je po mojem mnenju popolnoma po krivici obsodila njegovo vlogo dekadentnega pisatelja v Tajfunu. Popolnoma nenormalnega človeka pač ni mogel predstavljati v normalni postavi. Za večje nastope in gotove vloge primanjkuje našemu gledališču primerne osebe. Zato ne naredi nobena predstava celotno ugodnega vtisa. Zablešče se posamezni prostori in posamezni značaji se dvignejo iz temnega ozadja, potem pa pride takoj kak nastop ali prizor, ki pokvari užitek. Splošno se opaža, da se gleda bolj na zunanjo rutino, kakor pa na psihološko poglobljanje značajev in prizorov, ter se bolj igra in uprizarja, kakor pa študira in ustvarja. Umetnik se mora poglobiti v svojo vlogo in jo objeti z vso svojo dušo, potem pa ustvariti iz nje izvirno, umetniško sliko.

Dr. L. L.

Letošnja glediška operna sezona je pričela z novim naštudiranjem opere Dalibor mojstra Smetane. Ta opera se je tu sicer že večkrat dajala, toda pred par leti je čisto izginila z glediškega repertoarja, kar je jako škoda, ker taka vtedela bi ne smela nikakor izginiti, niti začasno, z repertoarja gledališča, katero hoče resno gojiti pravo umetnost. Mislimo, da je bil to jako srečen začetek, kajti s tem se ne pospešuje samo zmisel za pravo umetnost, ampak se tudi izpolnjuje dolžnosti, ki jih imamo vsi Slovani do umetnikov, kakršen je bil Smetana.

Vloga Milade je pela gospodična Nadásova, ki nam je bila kakor v celotnem pojavu, tako tudi v petju simpatična. Njen glas, precej temno barvan, je obsežen in simpatičen. Gospodična Nadásova posebno dobro vokalizira, tako da se vsaka beseda dobro razume, tudi slovensčine se je še prilično dobro priučila. Kar se tiče mimike, je bila njena Milada dobro premišljena in očitana; opazili smo, da ni niti za moment padla iz svoje vloge. Upamo, da bo tudi v svojih daljših nastopih vztrajala na enaki višini.

Juta gospodične Šmidove je bila tudi v muzikalnem oziru dobro izpeljana. Njen glas stopa z lahkoto v višino, ali obširnejše sodebe ne moremo izreči dotlej, dokler nismo slišali gospodične v večji partiji, in sicer v taki, ki bi bila čisto njene stroke. Kolikor se more soditi iz te male vloge, je gospodična Šmidova izrecno koloraturna pevka. Kar se tiče mimike so bile njene kretnje sicer žive, ali manj priležne. Opozarjamo na to, da bi bilo potrebno v igro se bolj poglobiti, da se na ta način iztrebijo brezpomembne kretnje.

Kar se pa tiče tenorjeve partije Dalibora, katero je pel gospod Waszmuth, moramo reči, da ni napravil na nas najboljšega vtisa. V prvi vrsti se nam zdi, da ni partije dobro razumel. Dalibor je sicer neustrašen junak, ki se nikogar ne boji, a tudi vitez. Tega vtisa pa smo pri njegovem Daliboru popolnoma pogrešali. Kar se tiče pete besede, ostaja ta deloma čisto nerazumljiva, če se je pa kaj razume, to ni naša slovensčina. Ravnoisto nejasnost vokalizacije smo opazili pri gospodu Peršlu (kralj Vladislav), ki je bil tudi jako nekraljevski. Gospod Nevole (Vit) ima prijeten lirski tenor, mehko nastavljanje tona in dobro vokalizira, samo malo bolj kritih tonov bi bilo želeli. Ječar Beneš gospoda Križaja je bil za tako starega človeka nekam preveč mladeniško gibčen v kretnjah. Njegov material je lep in simpatičen, seveda potrebuje še veliko šolanja. Jako se nam je dopadel moški zbor v začetku drugega dejanja. Bil je pet z živahnostjo in lepo niansiran. Tudi ostale male vloge so bile dobro izpeljane. Celotni vtis te opere je bil dober, kar je v prvi vrsti gotovo zasluga gospoda kapelnika Reinerja.